

Maria KALCZYŃSKA, Anna RAJCHEL (red.), *Społeczeństwo internautów a kultura globalna. Młody użytkownik w sieci*, Opole: Oficyna Wydawnicza Politechniki Opolskiej 2014, ss. 188, ISBN 978-83-64056-81-9, ISSN 1429-6063.

Postęp w zakresie nowoczesnych środków komunikacji, powszechny dostęp do ich użytkowania oraz możliwości, które stwarzają, sprawiły, że nie tylko mamy do czynienia ze społecznością ludzi, którzy komunikują się za ich pomocą i tworzą nowy rodzaj relacji społecznych, ale warunkują powstanie kultury globalnej, która obejmuje ludzi różnych krajów i kontynentów, a przejawia się w ich stylach życia i zachowań, myślenia i wyrażania się. Wyjątkową grupę ludzi, którzy dobrze są obeznani z funkcjonowaniem nowoczesnych mediów i sposobami komunikowania, stanowią młodzi. Zdolności młodych ludzi do obsługiwanie nowoczesnych mediów, a także kreatywność w wykorzystywaniu ich możliwości w codziennym życiu sprawiają, że ta właśnie grupa społeczna jest największym beneficjentem współczesnych środków społecznego przekazu. Jednocześnie młodzi ludzie, bardziej niż osoby dorosłe, są narażeni na zagrożenia związane z funkcjonowaniem mediów elektronicznych, niejednokrotnie nie są w stanie ich rozpoznać, właściwie ocenić i im się przeciwstawić, a zdarza się także, że ignorują ich negatywne długofalowe skutki. W tym kontekście należy podkreślić aktualność i celowość prezentowanego opracowania, które jest elementem szerszego projektu badawczego, dotyczącego złożonych aspektów funkcjonowania człowieka w świecie nowoczesnych mediów, w tym przypadku dzieci i młodzieży.

Recenzowana książka jest drugim po publikacji *Społeczeństwo internautów a kultura globalna. Prawno-kulturowe aspekty funkcjonowania człowieka w wirtualnej rzeczywistości* (wyd. pod red. M. KALCZYŃSKIEJ, M. MAJOS i P. MALINOWSKIEGO, Opole 2013 r., ss. 264) opracowaniem na temat społecznych i kulturowych aspektów funkcjonowania nowoczesnych mediów. Niniejsza książka stanowi pokłosie sympozjum zorganizowanego na Politechnice Opolskiej w czerwcu 2013 r.

Praca, ukazująca różne problemy dotyczące korzystania dzieci i młodzieży z nowoczesnych środków komunikacji, ma charakter interdyscyplinarny, gdyż ukazuje problematykę z punktu widzenia różnych dyscyplin naukowych. Gwarantuje to zarówno szerokie naświetlenie złożoności problematyki, ale także ukazanie zarówno walorów, możliwości i pozytywów dostępu i korzystania przez młodych ludzi z mediów elektronicznych, jak również wskazanie na zagrożenia, negatywy i kwestie dyskusyjne.

Książka składa się z piętnastu tekstów, których autorzy reprezentują różne dyscypliny naukowe (socjologia, psychologia, pedagogika, prawo, filozofia) i różne polskie środowiska naukowe (Politechnika Opolska, Uniwersytet Opolski, Uniwersytet Łódzki, Uniwersytet Rzeszowski, UAM w Poznaniu, Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Śląski) i pozanaukowe (wśród autorów jest przedstawiciel Parlamentu Europejskiego oraz pracownicy biblioteki). Choć teksty wywodzą się od autorów zajmujących się różnymi dziedzinami nauki i prezentują zróżnicowany poziom, to zasadniczo wszystkie dotyczą podjętej tematyki i merytorycznie stanowią ważny przyczynek do badanej problematyki.

Opracowanie zostało podzielone na trzy części, które dotyczą poszczególnych obszarów problemowych dotyczących korzystania przez ludzi młodych z nowoczesnych środków komunikacji. Całość poprzedza wstęp, który prezentuje merytoryczną zawartość poszczególnych części publikacji oraz krótkie omówienie poszczególnych autorów i ich tekstów. W tytułach poszczególnych części opracowania zbędne jest powtarzanie sformułowania „Młody użytkownik w sieci”, gdyż informuje o tym już podtytuł książki.

Pierwsza część książki dotyczy problematyki prawnych aspektów obecności młodych użytkowników w sieci, a szczegółowo praw, ochrony i zarządzania w tym względzie. W tej części zostały umieszczone teksty dotyczące prawodawstwa Unii Europejskiej i przemian związanych z migracją po akcesji do jej struktur. Pierwszy z nich dotyczy ochrony młodych użytkowników sieci, jaką gwarantuje prawo Unii Europejskiej (D. JAZŁOWIECKA, F. TERESZKIEWICZ), a drugi możliwości wsparcia młodych ludzi za pomocą blogosfery w sytuacji migracji poakcesyjnej (J. KOZIELSKA). W przekonaniu autorki sieć stała się miejscem nawiązywania relacji, tworzenia obszarów wsparcia i trwałych więzi społecznych dla osób pozostających poza krajem swojego urodzenia. O ile komunikowanie i nawiązywanie relacji jest możliwe i dzieje się za pomocą globalnej sieci, to dyskusyjne pozostaje optymistyczne podejście autorki do możliwości budowania trwałych więzi społecznych. Kolejny tekst pierwszej części publikacji dotyczy usług świadczonych drogą elektroniczną i ich odbiór ze strony najmłodszych użytkowników (M. SZYMURA). Autorka dokonała omówienia aktów prawnych dotyczących tej kwestii oraz ukazała obowiązki usługodawców. Z kolei tekst M. ŁUSZCZYKA dotyczy wpływu rozwoju nowoczesnych środków komunikacji na przemiany społeczno-gospodarcze i słusznie wska-

zuje, że dychotomia i nierównowaga w sferze gospodarczej mogą być przyczyną ucieczki młodzieży w świat wirtualny.

W drugiej części prezentowanej publikacji zostały umieszczone teksty dotyczące możliwości edukacyjnych, komunikacyjnych i w obszarze współpracy, jakie dla młodego pokolenia stwarzają nowoczesne media. Wpływ internetu na proces edukacyjny, głównie w odniesieniu do uczniów szkół ponadgimnazjalnych, prezentuje artykuł A. RAJCHEL, który powstał na podstawie przeprowadzonych badań w jednej z opolskich szkół. Autorka słusznie ukazuje zalety internetu we współczesnym procesie edukacyjnym, ale też przestrzega przed traktowaniem go jako jedyne źródła przekazu wiedzy. Tekst K. LECHOWICZ dotyczy skali możliwości i zagrożeń dla młodego użytkownika internetu, a także skuteczności inicjatyw Unii Europejskiej, mające na celu przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom. Autorka ukazuje m.in. brak spójności działań w zakresie ochrony małoletnich w sieci poszczególnych państw członkowskich UE i postuluje wspólną europejską strategię w tym zakresie. Kolejny artykuł dotyczy sposobów uatrakcyjnienia dla młodych ludzi współczesnych bibliotek (E. CZERWIŃSKA, A. JAŃDZIAK). Problem wyzwań edukacyjnych związanych z nowymi technologiami i zalogowaniem w sieci podejmuje ciekawy tekst N. LECHOWICZ i D. PIKUŁY. Autorki zwróciły uwagę na to, że młode pokolenie wymaga nowatorskiego podejścia edukacyjnego, w ramach którego istotne jest zarówno wykorzystanie multimediiów, uatrakcyjnających naukę, ale jednocześnie w procesie wychowawczym także nieodzowne są relacje interpersonalne. Jednym z poważniejszych problemów, z którym przychodzi się zmierzyć młodym ludziom i ich opiekunom w obszarze korzystania z nowoczesnych mediów, jest agresja w przestrzeni internetowej (M. NOWASTOWSKA). Jej źródłem są nie tylko ludzie dorośli, ale także rówieśnicy. Anonimowy charakter sieci sprawia, że możliwe jest poniżanie, ośmieszanie i zastraszanie jej użytkowników. Przemyslenia autorki dotyczące tej kwestii domagają się dopełnienia przez ukazanie możliwości prewencji i przeciwdziałania.

Kolejna część publikacji dotyczy zachowań młodego pokolenia w związku z korzystaniem z internetu oraz zagrożeń i ostrzeżeń. Pierwsze dwa teksty dotyczą problemu oddziaływań mediów na język młodych ludzi. Artykuł E. KAŁUZIŃSKIEJ ukazuje problem przemian języka młodzieży pod wpływem obcowania z nowoczesnymi mediami, zwłaszcza zaś kwestia dialogiczności, co zostało dokonane w oparciu o analizę tekstów pisanych przez uczniów. Z kolei tekst M. DZIUBAŁTOWSKIEJ dotyczy sposobów wypowiedziania się młodych użytkowników sieci i zjawiska przenoszenia do relacji międzyludzkich pojęć i stwierdzeń używanych w cyberprzestrzeni. Artykuł M. KALCZYŃSKIEJ, nawiązując do badań przeprowadzonych na Uniwersytecie Winchester w Wielkiej Brytanii przez D. GILESA, charakteryzuje zachowania użytkowników na portalach społecznościowych. Niejednokrotnie są one przenoszone na kontakty interpersonalne w codziennym życiu i nie zawsze ułatwiają, a często

blokują zdolności nawiązywania kontaktów. Artykuł A. BAGIŃSKIEJ dotyczy problemu natłoku informacji w internecie i ich wiarygodności. Uwagę zwrócono głównie na zjawisko *information pollution*, czyli zanieczyszczenia danych przez spamy czy reklamy, co może być szczególnie problematyczne w przypadku młodego użytkownika sieci. L. URBAŃCZYK ukazuje problem kształtowania się kultury fanizmu, na który ma wpływ korzystanie młodego pokolenia z internetu. Z tej racji, że młody odbiorca kultury jest konsumentem i staje się jej fanem i współtwórcą, ważna jest formacja, która pozwoli na kształtowanie aktywnego i krytycznego podejścia do nowych mediów i współczesnej kultury. Artykuł A. SKOWROŃSKIEJ-PUĆKA stanowi dokonaną na podstawie analizy treści na stronach internetowych charakterystykę zjawiska nastoletniego macierzyństwa. Fora internetowe stanowią dla nieletnich matek miejsce dzielenia się swoimi obawami i problemami, ale także szukania pomocy i wsparcia.

Prezentowane artykuły, pochodzące od autorów różniących się nie tylko perspektywą badawczą, związaną z właściwą sobie dyscypliną naukową, ale także doświadczeniem, studiami i pełnionymi funkcjami, prezentują zróżnicowany poziom merytoryczny, ale zasadniczo wszystkie mają charakter naukowy, dobrze wpisują się w obraną przez redaktorów książki perspektywę badawczą, którą jest młody użytkownik w sieci. Szczególną wartość merytoryczną posiadają teksty prezentujące możliwości i zagrożenia użytkowania internetu przez młodych ludzi, diagnozujące problemy i wskazujące na wezwania i rozwiązania praktyczne.

Od strony formalnej opracowanie zostało edytorsko dobrze przygotowane. Poszczególne teksty zostały napisane językiem zrozumiałym, wywody charakteryzują się logiką, a struktura opracowania jest przejrzysta. Godnym zauważenia zabiegiem redaktorskim jest zaopatrzenie poszczególnych artykułów w streszczenia w języku polskim oraz abstrakty angielskojęzyczne. Umożliwia to przybliżenie prezentowanych wyników badań naukowych czytelnikom nie znającym języka polskiego, ale także podnosi walor naukowy opracowania.

Opracowanie wnosi oryginalny wkład w badania dotyczące problemu użytkowania internetu przez ludzi młodych (dzieci i młodzież) i w ten sposób wpisuje się w krytyczne podejście do zagadnienia społeczeństwa internautów i kultury globalnej. Recenzowana książka nie tylko w sposób pogłębiony analizuje te problemy, ale zwraca uwagę na aktualne, specyficzne problemy ludzi młodych, dobrze obeznanym w funkcjonowaniu i możliwościach nowoczesnych środków komunikacji, należących do największego grona ich użytkowników, ale też najbardziej narażonych na niebezpieczeństwa stąd płynące. Książka stanowi ważny przyczynek dla dalszych badań i studiów nad problemem użytkowania sieci przez ludzi młodych, zwłaszcza zaś podejmowania praktycznych działań mających na celu ochronę przed zagrożeniami, ale także poszukiwanie nowych możliwości zastosowania.